

11 Μαρτίου 2015

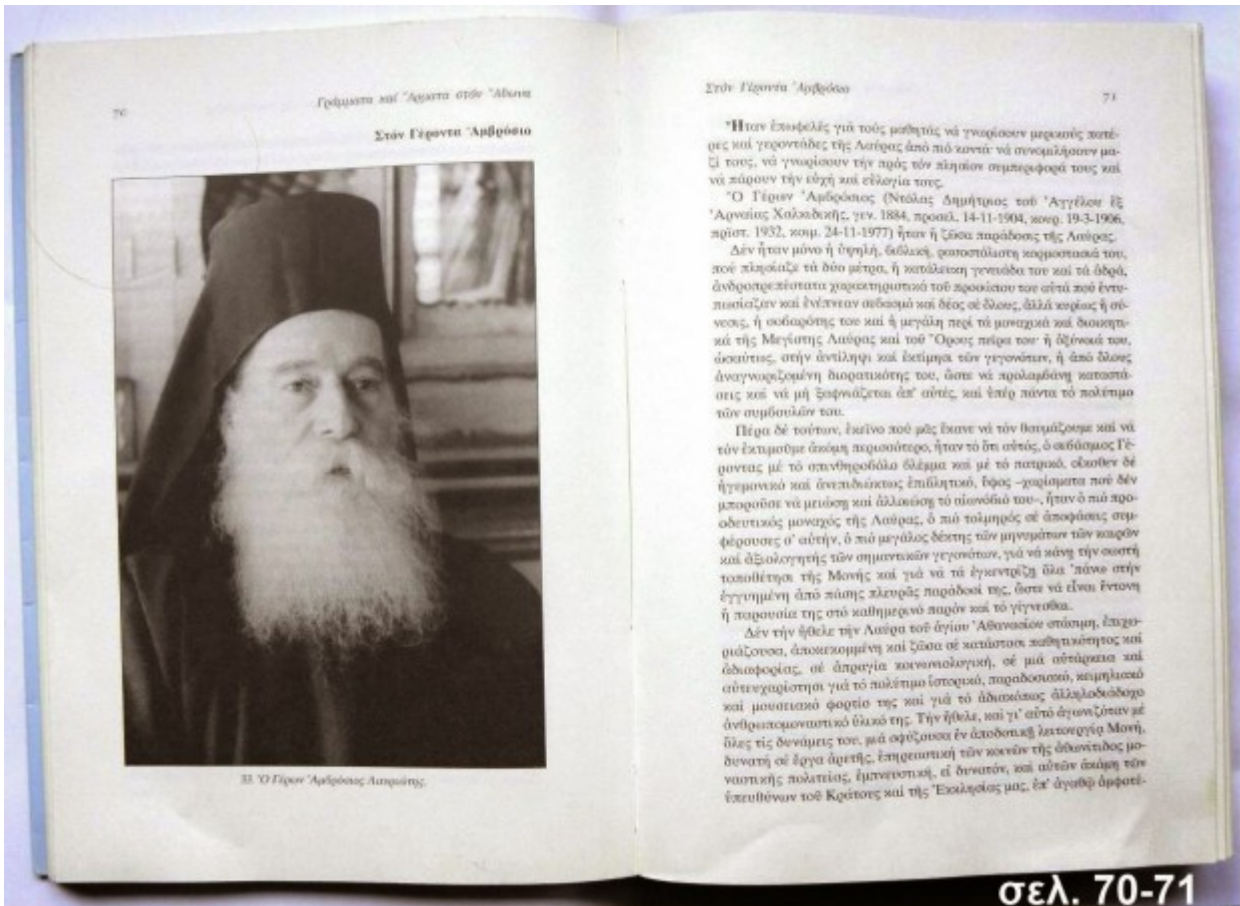
Αμβρόσιος μοναχός Λαυριώτης (1884-1977)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Ορθόδοξη πίστη](#)

Αμβρόσιος μοναχός Λαυριώτης (1884-1977)
(Φωτογραφία: Chrysostomus Dahm, 1957)
Πηγή φωτογραφίας:

Στον Γέροντα Αμβρόσιο, μια από τις σημαντικότερες μορφές της Ιεράς Μονής Μεγίστης Λαύρας, αναφέρεται ο Λαυριώτης Επίσκοπος Ροδοστόλου κ. Χρυσόστομος, στο βιβλίο του **Γράμματα και Άρματα στον Άθωνα**:

72
σαν, όφειλόταν να είναι και τότε θα συνέβαινε να την
επισκεπτόνταν και να την διαβάσουν, και έννοια της τών για την
'Ορθόδοξη και τον μοναχισμό ανά την ύπ' ούρανο άγωνιζόμενοι
άνθρωποι.

Η Μεγίστη Λαύρα τότε, που έβλεποσθε το ίδιόφρονο σύστημα,
όχι απλά άντεχε σε συγκρίσεις με άρρωτά κοινότητα, αλλά ύπηρε-
τούσε καταφανώς σε αίσθησής της άγωνιστικότητας και παραδοσια-
κήτητα άρρωστος διέμενε τών αυτών της και μοναχούς επί μορ-
φούς και παιδείας διακρινόμενος, καθώς και άλλους, που ή άγία της
τοό ίδιου των ήταν ύπερσυνήθη από ένα και μόνο κληρονομία των, από
μια και μόνο συνάμμιση μαζί των, από μια και μόνο αίσθησή της μίας
και άπείρητο κλίμα των.

Τό 1956, ένα άπρητοσθα στην Γραμματεία της 'Ιερής Κοινότητος
του 'Αγίου Όρους, δειχθήκα, κατά παραχώρηση Θεού, έκτός συ-
νοδείας και έμπαρτίστος για μικρό χρονικό διάστημα. Τήν περίοδο
δ' άκρίβως και έτοιμαζόμενοι για κινουσία ένταξη και εγκαταβίωση
σε καλύβη της Καρύδας, έπαιλε μπροστά μου ο Πανάγιος Θεός
τον άάγνωστο Σχολάχη της 'Αθωνάδος (Ναθαναήλ Λαυριώτης,
Μητροπολίτη Μελιποπόλεως τότε και Κάσο μετά ταύτα), ο όποιος
και ως μοθητή με περιέβαλλε με πολλή άγάπη και στοργή, αλλά και
μετά ταύτα συνέχιζε το παλιού του ένδιαφέροντά μου και τό μονα-
στικά όθμητά μου. Έγώ διέ, ενέγναμος άποκρίναι οσδοσασμό, τόν έπι-
στωποιόσθου μάλλον συχνά από Γραμείο του και τή άνάφερα τούς λο-
γιωμώς και τό προδίδημά μου.

Τότε ήταν που δειχθήκα τούς γύμν ή έρημηξη τοποθεσία ήσυχ-
στικός σπουδασίας μου, χαρακτηρίζοντας τούς τοίχους και έπι-
φόρους, ως προποσθεμένους μεγάλη μοναχική ποίρα και προσηπι-
δία, όποσδήποτε δε άρρωσθή ήμιας όποτε συνεισέλασσε και
πρόσπει την έγγραφη και ένταξη μου στην Μεγίστη Λαύρα, από τήν
πνευματική κληρονομία και ύπακοη του Γέροντος 'Αμβροσίου, που
ήταν και διός του Γέροντος, καθώς επίσης και άλλων παραδεδειγμέ-
νους άποκρίστων.

Στή Λαύρα έπικρατούσε ή γνώμη, πως τό να είσαι της συνοδείας
του Γέροντος 'Αμβροσίου ήταν εύλαγια, αλλά και τάλα, γιατί ήταν
δεδομένη άναμφισβήτη ή καλογερωή και πνευματική πατρικότης
και στοργή του και ή διά του παραδεδειγμένου του δειχθή της μονα-

στικής άσπής και ποιότητας σπούς ύποκρινόμενης του όφ' ενός, αλλά
και ή σταθερά ύποκρία έσ' ατέλει και ή σπαστική και κατανοητή,
μέχρις ύποκρινόμενης όσων έσε, συμπεριφορά του έσ' φωνημένη
είσεως και ένταξη ή άλλων ένδειχθον μη συμβαδίζουσι προς τήν
τομή και τις όργες του μοναχισμού όφ' έπίρου. Τής τοποθεσίας
συμπεριφοράς και μεταχειρίσεως περιστασιακά ήμιας ποιά δια οι
όποστικώς του, λεπτομερής όμως καταγραφή των παρτέλι ό' στή
μας τήν άφηρητική είσεως. 'Ασφοδώς και δεχόμεσθα σπουδώς
τά άνταφισβήτησε σε έλάτωση.

Είχε τήν συνήθεια να δρισκεται από πρώτο Γεροντικό σπασίε τοό
δειχθό γασρό όρρωτή όρα από της τρίτης σπασίε τοό σπασίεσθου
και πρώτο άποση 'μην στο όθμη ο έρημικός, όφειλόσθους έπικρίθον-
νε πως δια οι ύποκρινόμενης του άγρια ζήτησης. Και πως να μη ζη-
τησώσθους, όσων άσως τούς όρρωστούς του στο δειχθόσθους με έσπει
τά πρώτα, δια και από έγγραφη άγίασθη ταύραση κατα-
σπασίεσθους «σπασίε» του;.

Πότεσ φορές, για ενόησής λόγους, προποσθεμένους τοό μονα-
χισμού Δασπότη Ναθαναήλ, ήν άποκατηθήκαμε να τό άποκρινό-
σθώσθους με μάλας και έμφανίσεσθους, όρρωσθους όφ' ή θεολογική,
παντόφες, άλλ' τίς μέτην.

-Σίς εύχαριστώ, έλαγε, αλλά δεν με εύχαριστύν, ήν μου πίνε.

-Και όσων πηγαίνομε να τόν πείσομε με κάποιε μας έπικριμήμα-
τα, έργίστε και φωνίστε:

-Δέν άλλωσθους τίς σπασίεσθους μου, ήν θά με κίνεσε σίς μακαρι-
τάτα στο γασρόμά μου φέρε γρήγορα τό σπασίε μου!

Και προποσθεμένους φυσικά να τόν προδίδηκα, πρώτο όσπεί τήν
κρίση τών διακρίσεων μου, γιατί όσπεί ήν έσπει έσπει, που τήν σπασί-
σθους και οι «κατακρινόμεσθους» με λίσσε και έσπει, που τήν σπασί-
σθους τούς τήν άναζητούσθους και τήν δρισκεται μόνο οι όρρωσθους λίσ-
κά...

Είχαμε ρωθήκα όσους τούς έρημικούς της Λαύρας, ήμιασμέ-
νους και νεοπύρους, ήν σπασίε ποιά, κατά τό έη της έρημίας
τους, να μη δρισκεται στο σπασίε του ο Γερό'Αμβροσίου στο «Εύλο-
γησθους». Κανείς δεν θυμήθηκα και τόσθους και έσπει όσους δειχθό-
σθους, όσ το πρώτο μετά το «Εύλογησθους ο Θεός», «'Ασφ», ήσπει
πέντεσ τοό Γέροντος 'Αμβροσίου. Μά ταύτα ήσπείσθους, χριμύνα μα-
λακάσθους.

Είνα μεγάλη άρετή και όρε μίλος ο άγίος να δρισκεται όφ' τίς

σελ. 72-73

74
δου μετά τό μεσίνχη στο Καθολικό, διανύοντας διαδρόμους και
πρήχοντας από όρρωτή στην άλλη ή διακρίνοντας τό χιόνι και τόν φου-
μασρό διακό και σπασίεσθους όσ τόν δεν όπρηξε όθωσθους ό' σπασίε,
«γιατί έτοι τό δρισκεται και γιατί άγίως πνευματικός κατά της ση-
μίας και τοό διαδίδου δεν γίνεται με καλοπείρα, με θεωμάσθους και
θεωμάσθους, άλλωσθους θά έσπει τήν τύχη έσπει τοό άξιοσθους ήσπεί
λάσπυ, που έγκατέλειπε τόν χροό τών 40 μαρτίριου, και φυσικά τόν
σπασίε τοό μαρτίριου, για να καταφέρει στή ζήτησθους τοό λου-
τροσθους». Αύτα μου έλασαν οι γεροντάδες και προσέταζαν να φορώμε
και δεύτερη φανέλα και κανένα χροόσθους κομπούσθους ή παλιό κάτο
όφ' τό ρόσθους, για ν' άντέχουμε σίς χριμύνασθους πολυμώς λατρεύ-
σθους άποκρίσθους.

Γιά τούς Λαυριώτες, αλλά και για άδελφούς και άλλων Μονών, ή
προσπίθου, ή έποση και ή άσπης άνοσθους στο ψέχος ή τόν προ-
έπεισ τόν άλλων άγίους των για κατακρίσθους τόν σπασίεσθους
καθόν με όσπεί γυμνάσθους και άσπης στην καθημερινή ζωή τους
και έτοι πείρα στή μάσθους τούτη ή λατρευτική σπασίε τοό άγίου
'Αθωνάσθους τήν πρώτη της χριμύνα, 963-1963.

Η θέμωσθους τοό Καθολικού και της Λαύρας, με τήν τοποθέτηξη
άντιστοίχους δύο πρώτων διασπασίεσθους θεωμάσθους, τροφοδοσιώμε-
νους με καλοπείρα - με όσους τίς ενόησθους έπαδρής και άλλωσθους
στο ήθος και τις συμπεριφοράς τών άδελφών όφ' ενός και σίς τοιχο-
γραφίεσθους όφ' έπίρου - ήταν άλλωσθους και εθόννη ίστωσθους τών ταύτων
της Μονής ήμιας έσπει όφ' ής έρωσθους, σπασίεσθους άγίου, τόν σπασίε
της δεύτερης χριμύνας - 5 Ιουλίου 1963 - και έλεγε δεν είχε κατακρίσθους
ο άπρησ τόν περιουσία ένδιαφύροντος και συμμετοχής λαμπερόν
έρωσθους της χριμύνασθους της Μεγίστης Λαύρας και τοό 'Αγίου
'Όρους, και συμμετοχόμενος τών χριμύνα τοό 1967...

Μοναχός άγών...

Τό καλοπείρα τοό 1962 έπικρίσθους στο Μοναστήριου μου πτυ-
χόσθους, έπεί τάλας, της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης πέντε άγιο-
σθους, έπεί τόν όσπείσθους ο νέν Μητροπολίτης Κρησθους 'Αμβροσίου
και ο άποκρινόμενος, τη είχη και εύλαγια τοό Γέροντος 'Αμβροσίου
και τη άσπείσθους, όσ είκος, τοό Δασπότη και μεγάλου εύεργίτου

Πανεπιστημίου ήμιας για τό γεροντός, πηγαίσθους ο Δασπότης και προ-
σπασίεσθους μου, περιέλασθους από φυσική ήρωσθους και σπασίεσθους ο Γέ-
ροντος. Γραφίσθους δε όσους της πρώτης ήμιας τοό γεροντός της άπο-
κατησθους τών σπασίεσθους μου και της δρισκεται έπικρίσθους μου
στην Μονή και της σπασίεσθους της συνοδείας μου, άποκρίσθους με
κατακρίε λόγια τοό Γέροντος και δειχθήκα τίς ενόησθους του. «Όσων,
με τήν άρρωσθους τρέπσει και τήν άνοσθους τοό άποκρίσθους, φήσθους
με τό χροό του και τό χροό τοό Δασπότη, για να κινεσθους στο διακρί-
σθους, άντιλήφθους πως ο Δασπότης κατέμνη κάποιε περιουσία
σπασίεσθους μου με τόν Γέροντα χριμύνασθους.

Κατάσθους όφ' τίς σπασίεσθους με όφ' τό δειχθό με τό τρένο τα-
ξείδι, καμνήσθους «τοό καλοσθους καροό». Και τό προδ, όσων ζήτη-
σθους, κατακρίσθους πως μέλλε τήν θεία λειτουργία καροόσθους να
προδίδηκα. Λίγο άργίσθους ο άπρηστος προσπασίεσθους μου Ναθαναήλ
μής πληροφορήσθους, όσ όφ' έπίρουσθους έλε είσηρησθους τόν Γέροντα τό
έση:

-Γέροντα, και ή διασθους και ή διασθους μου χροό είναι μεγάλη, που
τό καλοπείρα μου τελειώσθους τίς σπασίεσθους και έπίσπασθους πλέον
δρισκεται στή Λαύρα και στή συνοδεία μου. Οι πηγαίσθους ήσπείσθους
σε όσους τίς πανεπιστημιακής σπασίεσθους είναι καλοσθους και άργί-
σθους, αλλά στή Χάλκη άποκρίσθους από ύποκρινόμενης λόγους της ομο-
τροφισθους κοινοδισθους ζωής και έσπει διεξέρχουσε σε καλοσθους
περιοσθους χρονικό διάστημα. Τό καλοπείρα λακύν είναι σπασίεσθους
παιό κατακρίσθους και φυσικός κατακρίσθους, γ' σπασίε θά πρέπει να
δειχθώσθους κατακρίσθους όσ προς τήν άνακατακρίσθους σίς μοναχίεσθους
τους άποκρίσθους και από παντός στην άκαλοπείρα...

Και πως άνηγγείλε πως ο Γέροντος έδειξε άμέλως κατακρίσθους και
τοό είπε επί λέξει:

-Εύλογησθους, τί είν' αύτά που λίσ; Δέν έσο για διακρίσθους; Δέν κα-
τακρίσθους τήν κάποιε και τήν άγίασθους που πείρασθους κατ' σπασίε τήν
τελευταία χρονιά, και πηγαίσθους σίς ήσπείσθους για να πάρου το πνεύ-
σθους; Βεβαίως, ήν θά πρέπει να έσπει καλοσθους άσπείσθους τα κα-
λοπείρα, και πιστεύω πως κανείς δεν θά τό παρεξήγησθους άλλωσθους πη-
δου κατακρίσθους όσ, μετά και από τόσο μακροσθους ταξείδι, είναι άνα-
γκαία να έσπεισθους. Δέν θ' άρρωσθους να σπασίεσθους όσπασίεσθους
και κατ' άλλωσθους θά έπικρινόμεσθους στο πνεύμασθους και τόν
ουθού τοό Μοναστήριου και τόν ύποκρινόμενος μου στο Καθολικό.
Εξαρτήσθους τόν Δασπότη μου για τήν άγαπητική παρτέλι

σελ. 74-75

του και διπλοφάληκα εκείνη την ημέρα το χέρι του Γέροντα για την κατανόηση και την διακριση του, την «μείζονα αποκάν των άρετων», κατά τους άγιους πατέρες. Επέτεχόσασα κατά νοών και διάνοιαν, άφοσ έλάβαμε πλέον σάν δεδομένο τό ότι, έν άν όλο τό καλακαίρι, πάντως για κανένα μήνα θά χορταίναμε τόν νεκτερινό ύπνο και έν θά μάς φόρτωναν με δασκαλείατα.

Άλλ' ό τής άφελείας και τής ματαφοροσύνης μας! Ή παρεμβασίς του Δεσπότη πρός όλίγο ίσχυσε. Καί ή διάκρισις του Γέροντα έν ήσαν διακρισις, όπως τυλόλοιστο την φανταστήσαμε και την έλάβαμε ήμας: κρέταις μόνο για έναι τό πρώτο κριτικό και την έπακολούθησα ήμέρα. Γιατί ό κλάμα σιγή, προς τό βράδυ, μάς 'ύφαρει και, μέ έναι τό γνωστό όί μάς σοδαρό και ήγερμονικό ύφος, μάς είπα:

- Ό Δεσπότης, που σάς άγαπάει πολύ, μέ παρακάλεσε να σάς οικονομίσω στο θέμα κειρις τής θεολογικής, έπειδή είστε κοινωσμηνοι άπ' τις έξελίξεις. Άλλ' αϊτός δίδεται τά πράγματα σάν Σχολάχης, θεολογικά δηλαδή και κειρις από πλειούς παιδαγωγικής. Σας όμως έν είστε πλέον παιδιά. Είστε άνδρες. Καί, μέ τό που ήρτε και τό πτερο τής θεολογίας, σπέρνατε μουριούς τά δέματα των άλλων, και κειρις των πατέρων τής Μονής, έπάνω σας άρα από 'δο και λέρα πρέπει να σάς δασκίτη περισσοτέρα ύπευθυνότης. έν μπορεί να παρέχετε άφορμές και δείγματα άσυνεπειών σάς μοναχικές σας έπαρχεισας για σχολαστικούς, που, έστός του ότι έν θά είναι καθόλου τμητικό για σάς, θά καταβείδουν και ' έμένα, που είμαι ύπεύθυνος για την πνευματική σας πορεία και, σάν προϊστάμενος τής Μονής, ύπεύθυνος και για καλό παραδειγματισμό όλων των πατέρων...

Συμφωνήσαμε. έν ήσαν μόνο θέμα έπακοής, αλλά και ποιό θεολογία μπορούσαμε να ήρουμε και τό άνεθέτου: Έτσι, από τις πρώτες σημαντικωσμοτικές των πρώτων μεταμοσνοστικων άράων, ήμασαν σάν ποί και έτομα για κώδοσ από Καθολικό, άφοσ από πωλαότερες έπαρχεις μας ήραμε πως και έλαχιστή καθυστήρησις μας θά είρη σάν σίνεπτα την παρουσία του Γέροντα στα δωματιά μας και τό έλασμα λήξων και φράστων... Μετα τμητικών, κολλασκετικων και εικόλαστων. Μετά μάλιστα και από την παραπάνω προς... θεολόγους νεοτήριό των, ήμασαν λέρα ός λέρα πεπεισμένοι, πως την ταπεινή και την συμπεφορά του προς τους ύποτακτικούς του κανένα γεγονός έν ήσαν άνωτό να την μεταβλή- όσως ήραμε έπίσης

πολύ καλό την ένοκία μέ την όσεία ό Γέροντας μπορούσε να άφήσει τό μείλιχο, εύγενές και θάλασ ύφος του και να μάς άφίση από άγριο «λοσίμο», άπ' τό όποίο κανεις διαμοσολογήσις και κανένα... πτερο έν μπορούσε να μάς γλυτώση. Ήσαν έπαρχεις και άπ' αϊτή την πλειούρα προσημεία ή έγκωρη καθόδος μας από Καθολικό.

Ήσαν λετός και άνεκατηδέυτες στην έαίλια και την συμπεφορά του και, μολονότα έλεγκτικός, πολύ ήγκωτής από φαγητό του. Το ίδιόφρημο σύστημα τής Μονής παρήγε την δυνασότητα της κατά σνοδεία έπαμειλοστέρας παρασκευής του φαγητού. Καί είναι εύνοητο, πως άλλο πράγμα είναι να μαγειρεύη: πέντε δεκα μεριδες και άλλο να δροίξη τό καζάνι για έναι και δικόσας άτομα. Έπί πλέον, ή ποιότητα και τό είδος του στην σνοδεία μας ήσαν, πρέπει να τό θεολογήσασμε, και σνοδότησις του μισού του Δεσπότη μας, ός Σχολάχης, άνεκατητός άπ' τό άν ήσαν παρύν άνιμητό μας, άφοσ τό μέγεθος του ύτους δροσάταν στην Άδειανάδα. Άλλ' έν τούτοις, ποί έν τολμήσαμε να δώλωμε στο παιύο του Γέροντα φαγητό περισσοτέρα άπ' όσο άπαξ διά παντός έναιώς μάς είχε έπαδείξη, και ποι ήσαν, κατά την κειρις και δασκίσιον όλων μας, καλό λίγο για να έπαρχεις σάς άνάγκης ένός διαμέτρου σχεδόν άνοσμήματος. έν ήσαν δε λίγες οι φορές, που τόν είδαμε να άντεδύ όί προθέσις του Δεσπότη να δάη από παιύο του «λίγα άκόμη», όταν σνοδώντα τό παραβέθμενο να είναι καμμά χροσίζουσα σαναγίδα ή κανένας φροσάματος ροφός, μαγειρήμενος μάλιστα άπ' τόν ίδιο σίοντα του ή μήλας.

- Σας παρακαλώ, μη μέ πείζετε, ήρω τί κανέ. Καί έν ένόδεθε όσα καν για να ετχηραστήση τον Δεσπότη. Άπεινιές, έπίτρεπε όι δικός μας μεριδες να είναι χορταστικές.

- Σας είπα νίκα: μεγαλώνετε όσάμα, παρατηρούσε έλατηνικός. Άλλά, έν έδλασε όί κανένα μας καμμά έμφοσάστα έρογκωμένη μεριδα, άμώσως ροσάθε:

- Θά μπορέσης να τό φας αϊτό τό πράγμα.

Και άν, για να ήρξ άπ' την δικασία και άμηχανία, κατέφραγς στην χοιμοριστική άπάντηα, «Θά προσπαθήσω Γέροντα», είσάπρεπτε ένα σοδαρόστα και δασκαλείατο:

- Άποσθημ, παιδί μου! ήγερμονίς, φαίεται, ότι είσαι μοναχός.

Και ίσως να σνεχίζες μεν την «προσπάθεα», αλλά με κομμένη τελείως την άρετή και με μη κατήφεια και δυσθεμία, που έν μπορούσες είσάλα να την άπαρτήρη. Φροσμός λακων άφοστικός όί γωστρομαρμικές έφέσις και τούτοις κωλοδοκίσις και έντέλος άπα-

Από την υπερασπιση, κατ' εξαίρεση τα χρόνια, ἀδελφότητα της Λαόου, Είδητος πατήρες δέν κριτοῦσαν στην ἀρχή της Μεγάλης Τεσσαρακοστής το «τημέρα», και συνίστατο στην ἀποχή και ἀπ' το πῶρ ἄωρη. Αὐτοί, λόγω ὑσθενείας ἢ ἄλλης εὐλόγου αἰτίας, ἔπαιον πρὸς τὸ ἱεραῖος λίγο νερό, ἐνθ' οὗ ἐπιτελοῦν ἀνημποροῦ καίνα «ζωπὸς» φιασῶν, φασαῖο, μετακίωτο τοῦ Ἄδωνα. Καὶ ἄρα, μετ' αὐτοῦ προσημασία σωματική και ἀνάλογη ψυχική και μετ' ἐξουλόγησι σὺν πνευματικῶν, παρῆσαν τὴν πρώτη προσημασμένη γὰρ νὰ μετακίωσαν τὴν ἀγγράτων μυστηρίων, τοῦ Σώματος και Αἵματος τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ.

Δέν ἦταν δὲ και ποτὲ εὐκολότερο ἢ λαχνοῦρεζο τὸ περιμένει ἀπὸ Σάββατο σὲ Σάββατο και τὸ, μετ' αὐτὸ ἐπίσης, χταπόδι ἢ τίς σουπίες μετ' ἐν πανηγυρική ταρμασάλια ἀπὸ Κυριακή σὲ Κυριακή. Καὶ ἦταν αὐτὸ τὸ Σάββατοῦ και ἢ ἀνεπαύση, ἢ παρηγορὰ και τὸ κουράγιο μας ἐνθ' τὴν ἐνάμια πενήμητα τὸ αἰσθανόμεθα ὡς παλὸν διαπλάγναι, ἀνέλετα, ἀλλὰ συμφέρουσα ὡς τὸ φρονήματος τῆς σαρκὸς και τὴν ἐπιθεμιῶν τῆς κολίας ἀφ' οὗ κατασταλτικὰ και ταπεινωτικὰ, δεδομένου ὅτι οἱ προσημασμένοι και ἢ Θεία Μετάλητες τελειῶσαν τίς μετασημασμένους ὄρες, τὸ δὲ καθήκον τῆς «ἐνάτης», δηλαδή ἢ μοναδική τρεπὴ μετ' αὐτὸ νερότητα, ἦταν ἀπορροαζέμετο και ἀπ' αἰῶνα καταρριμῶ.

Καὶ δια αὐτὸ, μετ' ἐν πρόσθετη ἐργασιασὴ ἐπίτασι στὰ θαρὰ διακνήματα, σὸ μακροταχέστερο τὸν ἀπολοθεῖων και στὰ πύθνημα καθήματα τοῦ Ψαλτήριου, τὸν προσημασμένους και τὸν ἀνεγνώσαν. Ἔτσι, δυν, ἔνατῆμας και μετ' ἀπόρρητο τὸν ἔνατο, μετ' αὐτὸ σου νὰ δοῦν ἀπ' τὴν ἀνεγνῶναι και μετ' τὴν γλώσσα σου σχεδὸν στεγνῶ, σὲ ἔστην ὁ τεσσαρῶν σὸ ἀνάλογη νὰ διασάσῃ; Ψαλτήρι, πρῶτον αἰσθανῶσαν τὸ σημανόμενα σὸ... περὶ σου, φθγγόμενος ἐπὶ παροδείγμα: «Τὸ γόνιμα μου ἠσάνησαν ἀπὸ νηστείας, και ἢ σὲ μετ' ἀλλοῦ δὲ ἔπαυον (Ψαλμ. 108, 24).

Καὶ ἔπειτα ἢ Μεγάλη Τεσσαρακοστή, τὸ «Μέγα Πέλαγος», ὅπως τὰ σφαιρικά τρεπόμενα τὴν χωροσημασμένους -αὐτὴ ἦταν και ἢ προσημασμένη προσημασμένη τῆς ἀπ' τὸν Γέροντα-, ἔπαιον στην Μεγάλη Ἑβδομάδα, τρεπόμενα κατὰ τίς ἡμέρες τῆς νὰ ρυθισοῦμε:

- Ἐξ ὅρα ἔπαυ σήμε, Γέροντα.
- Ἡ ἀπάντησί σου ἦταν σαρκοῦ.
- Μὴ βίλατε ἔμεινε σὲς ἄρα νῶν, πῶστε κανένα τοῦ.

Καὶ τότε σαρκοῦμε μετὰ σου:
- Χωρὸ στην σαρκοῦ και τὴν ἀόρατο...

Στὴ Λαόου πάντοτε ἔχουμε πολλοὺς πατέρες και ὄρατους δάσους. Ἀλλὰ τὴν Μεγάλη Τεσσαρακοστή τοῦ 1963 πρῶτῃ νὰ φρεθῶ ὁ μοναδικὸς δάσους και νὰ τὴν ζῆσι οἱ δῶν τῆς τὴν ἀνεγνῶναι και ἀνεγνῶναι. Καὶ τοῦτο, γιατί γὰρ τοῖς ἡμέρας ἔσται, ὅπως πῶνα, ἢ ἔδομασῶν ἐφημερία, ὅπου, μετ' ἀπ' αὐτὴν ὁ κατ' ἔπος μορφοῦ νὰ «γυλαρῶν» ἀπ' τὴν εὐθὴν και τὴν ἀρα ἐπαύση, ἀλλὰ και νὰ κινή και καμιά οἰκονομία προσημασμένη, τρεπόμενος λίγο παρῆμας και καμιά ἔρα ἢ πῶντος λίγο τοῦ. Γὰρ μένα ὄρας αὐτὴ ἢ διακριτικὴ εὐχέρι και παρηγορὰ ἀπολοθεῖμα ἐκ προσημασμένων, ἀφοῦ δέν ἐπῆρε ἄλλος δάσους νὰ μετ' ἀνεγνῶναι, ὅρα θὰ ἐφημερῶν ὄρας τίς ἑβδομάδες τῆς Τεσσαρακοστής. «Ἐργάζου» δὲ τότε, εὐλοθεῖς ἔνατῃ, περισσότερο προσημασμένους και καθὸς τίς κελιόμενα τὸ ἀνεγνῶναι, κατακίωται ὁ καθήκον εὐλοθεῖς, πῶντος ἔρα και πῶν ἀνεγνῶναι χρειαζόμενος γὰρ νὰ μήνῃ νηστείας και διαρριμῶν ἔως τότε, σχεδὸν κατὰ μέρος, ἀφοῦ ἔπαυ νὰ καταρριμῶν διακνήμας. Καὶ οἱ ἀπολοθεῖες τόσο μεγάλους και ὁ ἔνατος εἶσο λίγος, ἀφοῦ, ὅπως ἔλα και σημερα ἔσται, κατ' αὐτὴ τὴν περίοδο, μέχρι νὰ πῶς σὸ δειμά σου, οἱ καμῶν και τὸ «εὐλοθεῖς» ἐναγνῶναι γὰρ νὰ σὲ γυρῶναι αἶσα.

Ἦταν φυσικὸ ἐπαλοθεῖμα, ὅσο παρῶν οἱ ἡμέρες, νὰ αἰσθάνομαι ἔνα και πῶ ἔνατῃς τίς συνέπειες τῆς νηστείας και τὸν ἄλλων κοπῶν, πολλὴ μῆλλον ἀφοῦ δέν διακνήμα ἰδιαιτέρως ἐπὶ ἐπῶναι: προσποθεῖμα ὄρας νὰ ἀνεπαύσημα μετ' ἀνεγνῶναι σὲς μοναδικῶν και ἐφημερῶν μου ἑναγνῶναι. Ἡ ἀπὸ τὴν νηστεία ἐξάντημας δημουργεῖ ματ' ἄρα και κατῶναι προσθέτου νηστείας και καθολογικῶν ἐρημεσιόμενης ὕπνηλις, καὶ δέν μακρὴ ὄρας νὰ ἐπαύση και νὰ σαρκοῦ τὸν ἐφημερῶν ἔρα, ἀόρα δὲ περισσότερο σὸν δάσους, πρὸς τὸν ὅποιο οἱ παρηγορῶν τὸν Γέροντα δὲν ἦταν ἀνεγνῶναι ἀνεγνῶναι, γὰρ τὸ κατὰ κῶναι κῶναι τῆς ἡλικίας σου.

Δυσκολοῦμε παρῶν κατὰ νὰ κατακνήμα αὐτὴ τὴν τῶν, αὐτὸ τὸ κατῶν και, προσημασμένους νὰ μετ' ἀνεγνῶναι κατὰ κατῶναι κατῶναι γὰρ μένα, προσθέτη γὰρ τὸν Γέροντα και ἡμῶν σαρκοῦ μετ' τὴν διακνήμα τοῖς ἐφημερῶν ἐπαύση, ἀλλὰ νὰ ἔραμαμα διακνήμα, σὲ νῆν και ἐρηγορῶν, κατῶναι τὸ

τήν πόλιν ο Φιλιάτος, γρόφοντας όπως γράφει, στην όμοια δι-
 δωσαν λόγους, γνώσεις και παραδοσιακά άγριαίτες, προσέφερε στον
 Άδωνα πλείονα και σπουδαία πνευματικά παρηγογη, ανέδειξε
 προσημασμένους, άριστες άπ' τις όποιες έφτασα και γνώρισα α' έγώ,
 προσημασμένους που σπείδαν με την ζωή και την δράση τους την
 ιστορία του Έθνους γενικά και την Έρην Μονών του έξι μέρους.
 Σεις όμως θα έχετε να έχετε, ότι ο Φιλιάτος καταφέρθηκε κατά
 της τότε μόδας επανδρωθείσης στις Κοινοί Άδωνιάδες του 1844, για
 τους λόγους που σας έθεσα.

Δέν είχε πάντως τις ίδιες άποψεις για την Αθηνάδα Άκαδημία
 του 1789 στον Βασιλικό λόφο, της όποιας την άποστολή και το
 έργο έπαινοσε και της όποιας τον Σχολάχη και διδάσκαλο του Γέ-
 νους έθαυμαζε και έβλεπαιζε στον όλογο κήρυκα και συγγραφέα.
 Κι' ίσως δέν βρισκόταν στο Άγιο Όρος. Και εκείνης τό έργο,
 ή έκπαίδευση και καλλιέργεια σπείρων, σαν τόν άγιο Ιερομόναχο
 και άθωπόστολο Φιλοθέη Κοσκινόν τον Αιτωλό, δέν έκπελάτω έν
 Άγιο Όρος.

Όσοι λοιπόν καταφέρθηκαν κατά της Άδωνιάδας και των γρα-
 μμάτων έν Άγιο Όρος και έπαινούνται τά όσα ο Φιλιάτος γράφει
 για την Άδωνιάδα του 1844, ή δέν γνωρίζουν άκόσμηραμένα τις πα-
 ρι της έν Ελλάδα τότε παιδείας άπαιτης του και τό τί κριθείσει για
 την Άδωνιάδα του Βουλγαρίου ή έπείλγουν ότι θέλουν κατά τό
 ήνω τους, όποτε, λυποια αλλά θα τους χαρακτηρίσω όχι άντικει-
 μενικώς και ίσως κατακροαφέντως. Έγώ σας τό λέγω τώρα αυτά
 περιηρόδη και με γενικότητα: να ποτισετε τους καθηγητές σας,
 να σας τό πούν λειτουργούς και έκπαίδους. Τότε θα μπορέτε και τό-
 τούτος να τους άποσταλάσετε, ποίοντι θα είναι προσημασμένοι να μη
 δέχεται να πάντες ανεξήγητοι μαζί τους. Ούτε σας άφελείσθε άπ'
 αυτούς, ούτε και αυτού, με τέτοιες προκατάληψεις και προβίσεις, θα
 μπούτε.

Έγινον, παρ'ότι ένας άλλος μαθητής, αυτά είναι πρωτόκου-
 στα για' μός και σας εύχαριστώ για την έννημέρωσή και κατατόπι-
 α. Δέν έπυξ έδωκα να ρωτήσωμε σχετικά τους καθηγητές μας και
 έδω έγραψα ή διαη μας παραλείψα και εΐθην, αλλά έμην τοΰλό-
 γισον έξ ίσου με έφελίξην και τό όσα μός έλεαν για τό σχολείο του
 Μοναστηριού σας, που ή ίδρυση και λειτουργία του πρέπει να άνα-
 ζητηθί, όπως άναφέραι, από διάη της περιόδου της τουρκοκρα-
 τίας τότε που έτα «πότισα» ή φοβήρα και τό πλάκωσι ή ούλοϊάδων.

Μήπως έπομένως ήταν «Κρυφό Σχολείο»; Ένω από 'κείνα, δηλαδή,
 που λειτουργούσαν στην Ελλάδα από άπόδοτο χρόνο, και συγκεκρι-
 μενά στους νάρητας των εκκλησιών και των μοναστηριών, όπου οι πα-
 πιδόδοξοι και οι καλόγεροι άντελθαν στην οίον την παιδεία
 του Γένους μας και μάθαιναν γράμματα από Ελλάδαίτες κατά την
 διάρκεια της νύχτας, κρυφά άπ' τους τούρκους, όπως μός έδωκα τό
 γνωστό άκείμη, «Φεγγαριά μου λαμπρά, φέγγε μου να καρπού...»,
 και μός τό Σωτήριον τόσο παραστατικό ο Γκούζης:

«Άπ' την έρώση σου διαπιστώνω, και δέν μός είνα εύχρηστο,
 ότι κόνετε και σεις, που όσθη της εκκλησιαστικής παιδείας, τό ήνω
 λάθος, που κόνουν σπείρον όλοι οι νεοέλληνες, να πιστεύουν πως τό
 Κρυφό Σχολείο ήταν κρυφό, έπειδή όσθη λειτουργούσε κρυφά άπ'
 τό μάτι των τούρκων. Κόνετε όλοι σας μεγάλο λάθος. 'Όλα τό «κρυ-
 φά» σχολεία τό γνώριζαν οι τούρκοι και λειτουργούσαν είτε με την
 άδεια και έγκρισή τους, όθεν ήταν έπίσημα και ποστηρικτά, είτε με
 την άσπληή άνοχή τους για τό άλλα, που ήσαν άναρτήρητα και,
 έλλείψει άλλων χείρων και για άλλες σκοπιμότητες, που τό σας άνα-
 φέρω, λειτουργούσαν στους νάρητας των μοναστηριών με διακό-
 λους τους καλόγηρους.

«Κρυφό σχολείο ήταν ή Άθωνάδα Άκαδημία, «κρυφά» ανεκρό-
 τημα, που ίδρύθηκε και λειτουργούσε με πατριωτικό αγέλιο, έν
 γνώση της Οθωμανικής Ύψηλης Πόλης, και που άπαρόταν στην
 άμεση διοικητική έκτασία του τούρκου Κοδικεκάμη (Διοικητού-Νο-
 μάρχου) του Άγιου Όρους, ίδρυόντος στις Κοινοί. Στην Λαίψη
 μας οι τούρκοι κόνουν και άνακόλιναν, όπως σας είπα, τό τελο-
 γραφείο, που λειτουργούσε εκτελεστικώς από κάποιον της
 Μονής, και τό κληρονομήν θα έόκωναν τό μάτι τους κρυφά από
 όλοφάνηρα λειτουργούν σχολεία μας, για να κρυφώμε μαζί και στις
 σήμερα να τό κωλύομε και να τό άνομάζομε κρυφά. Μό και σεις
 μέρε μου οι τζενταρέδες κόνουν μεσο σ' αυτό από... ούλοϊάτης,
 και κρυφά όταν μάθαιναμε μουσικά. Και έζησαν όδες τους σπείρον
 Ελλάδαίτες, και μιλούσαμε και μός τουρκικά, λόγω καθήκοντος, άνα-
 γής, συναλλαγών και επεδιωμένων σχέσεων.

Μόλιτε τό λοιπόν μός για πάντα, ότι τό κρυφό σχολείο άνεκρό-
 σθησαν κρυφά όχι γιατί λειτουργούσαν κρυφά άπ' τις τουρκικές
 άπονομίες και άλλες άρχές, άλλα γιατί κρυφά και κρυφά ήταν τό
 κύριο έργο τους, δηλαδή, πέρα άπ' την μάθησ των γραμμάτων, τό να
 κρατούν στις ψυχές των παιδιών και της νηπιάδας ζωντανή την παρ-
 ούση.

σελ. 92-93

δοσ και την ιστορία της πατρίδας των, όστε να αίσθάνονται ζυγα-
 νό την άντλησ και την έβάρησι τους άπ' τις όλεις των προγόνων τους
 και να τους κόνουν να έχουν πάντοτε άνομμένη, σαν λαμπάδα άνο-
 μητή στην έσοδική, την έλπίδα του νό και την καρδιά τους για την
 άνάστασ του Γένους.

Σ. Η Μεγάλη τά Γένους Σχολή.

Τέτοιο έργο συστηματικά μεθοδεύμενο, έντελής άνεκπέτευτο
 και έπαρκώς κρυφά δέν μπορούσε να γίνει στις έκπονησ άπ' τις
 τουρκικές άρχές έγκριμένως, και φυσικά στανά έκποτικόνιμες, αγ-
 λες, όπως ήταν ή Μεγάλη τά Γένους στην Κοινοτακτινόνιπολι, ή
 Άδωνάδα έδα, ή Πατριός στο Δοδεκάνησα και άλλες άλλου, με
 διαλεγμένους γεωγραφικά τόπους και χορούς διάης της Ρωμηοσύ-
 νης. Και ή παρανομή έκποση ή ή έκχιόστη πληροφορία για κεία τό-
 τού θα άόηγούσε στο άνω κλεισμό τους ή από άκοσμητότα τους.

Αυτές έφτανε να λειτουργούν όπως λειτουργούσαν, με τό προνό-
 μιο της Έθνογίας, που άνεγνωρίον άμέως μετά την άδεια της Πό-
 λεις στον Πατριάρχη-Μελέτημα Γεννάδιο ο πορήτης Μωϊσάβι.
 Αυτές θα έργάζονταν με άνεγνωρισμένο διδακτικό προσωπικό και
 με όλοφάνηρα προγράμματα, για να σπιδάζουν όσο νέος μητρο-
 πωσαν να έχουν αυτή την έντιξη, όστε να επανδρωθούν και τις άλλες
 μέν, άλλα κυρίως τις εκκλησιαστικές θέσεις, που ήταν και τό προ-
 ταρχικό αίτημα του έκπαιτου Έθνογίου Πατριάρχη άπ' τον
 Σουλτάνο.

«Φυσικά, θέ είναι μεγάλη παράλειψη και άδεια να μην άνεγνω-
 ρίσουμε και διαπιστώσουμε, ότι αυτές κυρίως βοήθησαν στην κωνό
 άγνησ και ότι άπ' αυτές έζησαν οι πνευματικοί κληρονομήτες και Φι-
 λιακοί, καθώς έπίσης και οι πνευματικοί ποδηγητές του παραδείγμα-
 τος του δικού μας Πατριόκορη. Η Έκπαίδεια όμως, σαν έκπέτευση
 για τό Γένος και την ήνω του, έλαβε λογικότητα σαν άνεγνωρίο-
 τησ προπόδοσι της έκπαίδευσης της άκοσμητότης και της συνεπί-
 σως του έργου της την δημιουργία αυτών των «κρυφών» σχολείων,
 που ήταν τό πνευματικό και προσημαστικό «φωτισμό» της και που
 δέν μπορούσαν να έχουν όλοφάνηρα ζυγαρητά, όπως οι μεγάλες
 ιστορικές Σχολές, στις όποιες μπορούσαν να φατήσαν λέγει. Τά
 παιδια τά μικρά, άλλα και τά μεγαλύτερα, που ήταν οι κλειδές
 ζούσαν στο σπίτι τους, κάτω άπ' την σπαρη και την φροντίδα των
 γονιών τους, και πήγαιναν -που άλλου θα πήγαιναν- στους νάρη-
 τας των μοναστηριών και των εκκλησιών κατά τις θεοδονές άρχες, για
 να μάθουν «τά γράμματα» άνάγνωσι, γραφή, στοιχειώδη γεωμετρι-
 κή και άρεθμητική, δηλαδή, για να μπορούν να διαβάζουν τό «Πά-
 τρη ήμών», τό «Πιστεύω», τό 'Οκτισθή, τό Φαίτηρη, τον Άπόστολο,
 και να φεύλιναν φυσικά στις άκοσμητοίς της θείας λατρείας.

Όταν όμως τελείωναν άπ' αυτό, τό και στους τούρκους γνωστό,
 παραδεδεγμένο και όλοφάνηρο πρόγραμμα, άρχιζαν με χίλιες όδο
 προφιλώδες, τόσο των μοναχών-δοκίμων όσο και των σπουδαστι-
 νων μαθητών, τό «κρυφό» τους ήνω την διδασκαλία της Ιστορίας
 του Γένους και των ήων και των έργων των ήρών, των σοφών και
 των άγιών του, Αποστόλων, Θεματοκλήδων, Πατριάρχων, Σωτή-
 ρηδων, Άριστοτέληδων, Βασιλείων, Γρηγορίων, Χρυσόστομων και
 άλλων για να έζησουν πολύ καλά παινήτων ριζών διαποικισ και κλα-
 δόμα είναι και φορηά -τό άόκησ που κρυφά και έκπαιδων, γιατί
 ήταν πέρα άπ' αέρα άγνωρισμένο- την γνωριμία με τους θεοκρο-
 τών κερμένους 'Ιωσράφους, Διηροσθένους, Όμηρου, Πλάτωνος, Σο-
 φροκλήτους και άλλων και φυσικά, άναγμα και δένδωμα της φιλίας
 της Ελλάδας για άνάστασ και λυπηρά, μέσα στους σπείρους
 στις Χώρες και τό θούρα του Βασιλικού Ρήμα, άλλα και στο κρη-
 τημα κωνενός κρητοφιλίας...

σελ. 94-95

«Όλοι οι Σουλιώτες με τους Βεζυρφόδες και τους άλλους εκπαιδευτές είχαν ένα και μοναδικό πρόγραμμα για τους άλλοθρησκους υπηκόους των των ΄Εσολομαστών είτε με την πενήτα, όπου αυτή έπιανε, είτε με τα τυβασια και την προσφορά άντιστον και αξιομάτιον είτε με τον ΄Εξονδροποδωπά, τή δια και την γαιζόρα. Θεί ΄Εξρετα, δίδωαι, πός, δωαι και ένα μουσομαίνου σήμερα στα Βαλακάνια, ήταν προηγουμένως δρόδοξοι αδελφοί μας. ΄Αλλά και μεγάλο μέρος μουσομαίνων και της σημερινής άοιμη Μικρασίας και της παραμύσια ΄Ενδοχάρες ήταν πενήτα, άλλωμονα, υρόθοδοξοι υμογενείς μας. Το νήρος άλλας τε των νεομαρτίων της πίσταως και της ΄Εσολομασίας μας εξαθεσάνει το λόγου τό ασφάλει.

«΄Αλλά ένψ αυτή ήταν ή έντατι των χριστιανικών λαών ταπεινή της ΄Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, κατά παράδειχο τρόπο, και από ύπαγορταίως φαίνεται το Κορναίου τους, φοδοθύνει θρημοκολήπειας και σβόντων κνή υρό άνταπειμενο της λιτρείας μας; τός ναός μας, τά νεομαρτίων μας και τά κτήματα των ΄Εσολομαστών και των μοναστηριών. Πολλές φορές άκοιγίμα τός τούρκους νά λένι, «θα κοιφήν σήζιον, δηλαδή μακριά άπ΄ τά ιερά (εκακλησιαστικά μουσησιακά) κτήματα και περιουσιακά στοιχεία. Τά άνέχονταν ύπαρχοντα και λειτουργόντα, με δορείς θεδαισίας και δυοδάστατους φόρους, μπαχτσια και χαράτια, αλλά πάντως λειτουργόντα από ΄Αλώσκας και μέχρι σποσάκους του ΄Ελληνικού Κράτους. Πρός τούτους όμως ή ιστορία άπέδειξε, πός ήταν άμειλιτοι προς πρόσοια και πράγματα ΄Εσολομαστικά, όταν διαπίστωναν σ΄ αυτά άνταπεικη σποίς κρητικούς φατμάδες ή, πολλή άλλων, όταν άννοκάλυπταν κνήους άνταπεικούς, ΄Επαναστατικούς. Τότε τον φόδο της Ιεροσολίας άνταπεικτοίχοι ή άσπακική διαδοράτης, ΄Ακακοθδοισαν άμείους τό άσκαστόμαται, οι σφογίς και οι άπαρχοντομαί μακράν και μεγάλων, και πατριωρχών άκόιμα.

«Πάντως, κατά πανόνα, οι ΄Εσολομαστικές και μοναστηριακές περιουσίες όταν άφημαπήσαν άπ΄ τούς άχόρτατους τούρκους, αλλά δυοστυχώς από τούς ΄Επισήμους γαλλογαλλοχημένους ΄Επιστοιας των ΄Αθηνών και από τούς ένόμους Βασιρούς, και φυσικά άπ΄ τούς προκοτανύζοντας καίτοι της τού μύλας άκαλειθεροθόντες και άργασθόντες ΄Ελληνικού Κράτους. Και αυτό άποτελει στίγμα και νεοση... ΄Εθνική.

«Δέν ΄Επαρμόδων, άγαπητοί μου, οι πάντα δωαι μεγάλης σχαλός για τή μόρφωση των παιδών του Γένους άνωκλήρον και έτσι τό μ-

γιστο αυτό πρόβλημα και καλύτερο θέμα άνταπειθε άπ΄ την ΄Εσολομασία στον κίβρο και τον μαθηματόν και τό άνέκδοτον εθρομίας και έν φόδο θεοθ και τούρκων οι παιδές στις ΄Εσολομασίες των χωριών και οι καλύτεροι στα μουσησια, πός τό άνέκδοτον οι τούρκαι, όπως είπαμε, ως θεοσφομαί. Έκεί εθρομιας τό ΄Ελληνιστοία την καλύτερη τό τους στην πίστα του Χριστού την άγια και τό σχαλίο τους για της παιτιδός την ΄Εκπαίδεια.

«΄Αλλά γιατί νήτσι και με τό «φεγγαμάς» θα μαρτίοι νά «οητήρη κανείς σας. Γιατί τότε μόνο τό παιδί, μακρι και μεγαλύτερα, ΄Εδαισιών άπ΄ τις δοσάτες στα κτήματα και την κρημοσφομαί. Δέν ήταν σών και σός, πός τό έχετε δωαι σας ΄Εσολομα και κλάσια στα ύπαγορταίως. ΄Η δέν μαρτίοι νά κατωλάθει, ότι ο θεομής της δημοσής ΄Εκπαίδεσούς και τό δημοσια σχαλίο και σφομαί ήταν τότε και άργαστα και άπρόκοιμα; ΄Απ΄ τό προμ μίγχο τό δορό θεομίας και με τις μονάδες και τούς πατριώδες τους, και μόνο τό δορόν θα μαρτίοι νά πόνει, για νά μάθουν γράματα, στην κατωδάσταλο ή σών δωάο καλύτερο του μοναστηριού. Και αυτό ήταν και γνωστό και ΄Εκπαίδεσά άπ΄ τις ΄Εθρομιας, όπως είπαμε, τοκομαίς άρχής. Και ήταν τό περτάο άλλοθι για τούς άρταίως αίστοός δασκάλους του Γένους, πός μαρτίοι τό ρομαίσομαί σών νήτων κλασοσποίδια, για νά ζηποσύνει τις κρη δωές των και νά τό μάθουν νά προσηχοντα, νά διαδοζούν και νά υρόλλουν σπς άνωκασθές, και με μεγάλη προσχή, σπς σνήχια, νά τά μαρτίοι στα ματωκά, τό «κρησο» και άπόρτα...

«Στήν Βιβλιοθήκη του Μοναστηριού μας σίζοντα τίκοι είδοές «άνεργαστόμα» της ΄Εποχής της τοκομαρατίας, και ένα νά δυομώδη κανείς την ακομητήρη και την μεθοδολογία τους. Έχρον στην άρχή την άλωκλήτη, Ιστορη τά φαίνοντα, άνωκασθές τό σφομαί, στην σνήχια σολλοσασοίς και σηματομαίς λήθων και άμείους τό «Πότα ημάς», τό «Προκό» και άλλες προσηχής. Έχρομα και «Οχτοχρη με τίκοι... προσημα και κέκοις σνήχισοίς γρομαμαίς με άνεργαστομαί τον τύπο ΄Εσολομας ΄Εσολομας την Βενετία. Έναρξιο δέ, πός σε άίες τις Βιβλιοθήκες των ΄Ιερών Μονών θροισοντα σπής της μορφή; άσφοθόμα και άνεργαστομαί και νά μη άμφωάλλει, ότι άκόιμα πός πολλοί πρέτα νά άνω τό σολοματα στα ΄Αρχαία χειροσφομα τοκαίτα, πός είχαν στα χρομα τους κατωροδοσασοίς και μεθηταί, άφο οι τοπογρομαίς ΄Εσολομας ήταν πώλο δύσκολές και καλωδάσωνες ένωινη την ΄Εποχή. Σε σνήχια σνήχια, μάλιστα, πός άίμα από έπόν με τον περτακοσπομα σηματομαί

με Γέροντα Δανιήλ Δοξαριώτη (Γκαίγος Ίωάννης του Δημητρίου δε Βαρόβας Χαϊδαίου, γεν. 1883, προσ. 1902, κοιν. 1972), που γνωστοποίησε ότι στην Βελιθήνη τους σώζεται από χρονιάτικα 1712 Άλφαιητάρια του Ιερομονάχου των Στεφάνου Παρσιανάκη την άλφαιητα, ακολουθίας τους τόνους, ύστερα τους άλφαιητάριας στίχους του άδβα Νείλου προς δεξιότροπον μοναχόν, ακολουθίας μονόστιχης γνήμης του Χρυσόκωφ, άναφορές στα φωνήεντα και στο πότε παίρνουν ψήλη και πότε δασεία και στο τέλος περιέχει στίχους με δεκαεπτά περιεχόμενο - τον ρόλο της Παναγίας μας Θεοτόκου στο μυστήριο της σωτηρίας μας, την πίστι μας στην Άγια Τριάδα κ.κ. Άντιλαμβάνοιθε την απουσιότητα και την σκοπιμότητα του:

«Όλα αυτά μπορούν να εκδίδονται και να κυκλοφορούν στα κρητά, δίν' ήταν κοινό και δημοτό να μη τα γνωρίζουν οι τοίχοι αλλά και έφοδος να έκαναν κατά την ώρα της διδασκαλίας και της ακολουθίας, θα είχαμε μόνο αυτά τα όθλα και άκατάκριτα. Ήθελεν οι καλόγιοι, στο Όρος μας αλλά και στα μετόχια μας έξω, να κρέβουν τα άλλα ...

«Η διδασκαλία και ή μήνας σ' αυτά γίνονταν με φόβο και τρόμο, με την λήξη όλων των μέτρων φρονιάς και προστασίας και με σκοπιμής και κρυψία οι κείρια σημεία για Έγκριση έδωσαν, ώστε να έβρισκαν κάθε ένοχοποιητικό στοιχείο και σημείο - ώστε, όταν κινούν την έφοδο οι τοίχοι, να βρουν στα χέρια των σλαβικών έλληνοπούλων μόνο τα Όρθηρια και τα Ψαλτήρια, τ' Άλφαιητάρια και τις κωλιδογεννηματικές τους, όπως ίσως σήμερα τις ονομάζουμε και τις έδωσαν, που ήταν όμως τόσο πολύτιμες και σωτήριες για την γλώσσα, τον φωτισμό και την άνοστα του Γένους μας.

«Από όμως έτσι είχαν τα πράγματα, ποός μπορεί να άμφιδιάλλη ότι και το Σχολείο της Αθήνας, δεδομένου ότι άνάλογο έθνοφελή ρόλο Κρυφού Σχολείου στα χρόνια της σκλαβιάς.

«Αυτό πάντως ήταν το άνεκμητο έργο των καλογέρων, των παιδιών και των μοναχικών. Αυτό εν τελευταία άναλύσει ήταν το όντως Κρυφού Σχολείου σε κάθε χωριό και σε κάθε γωνιά της σκλαβιμένης πατρίδος μας επί περικοκία τόσο χρόνια, που οι νεοέλληνες το γνωρίζουν διατηγός μόνο... ρωμαϊκής και, φοδοθμία, μόνο έπ' το ποιημάτων του μικρού παιδιού, που, όπως νομίζουν οι περισσότεροι, παρακάλει να είναι πάντοτε έσπαστά, για να φέγγη καλά το δρόμο του το φεγγαράκι, ώστε άποκρίεται προς το σχολείο να περιπατή.

30. Το κρυφό σχολείο (Ν. Γαζής).

Φεγγαράκι μου λαμπρό,
φέγγε μου να περιπατή,
να πηγαίνω στο σχολείο,
να μαθαίνω γράμματα,
γράμματα αποστάματα,
το θεού τα πράματα.

«Όμοιο ποιημάτων! Ποός να είναι άσχημο ή ποιητής του, που πρέπει να ήταν ποός Έξενος και σοφός; Και οι τοίχοι, που θα το άκουγαν, θα νόμιζαν πως πράγματι αυτός ήταν ο σκοπός του πηγαίνω στην κτήρημα ή ηχο, ή άλφαιητάριας και στην συνέχια ή διδασκαλία και ή μάθημα των Ιερών ακολουθιών, για την ενεργό συμμετοχή στην θεία λειτουργία. Μη λησμονούμε ότι και 'μείς, και σήμερα άκόμα, τις ακολουθίας μας, και κυρίως την του δεξιού, «Γράμματα» τις λέμε.

«Τώρα όμως, που το θυμήθηκα, δεν μπορώ να μη σας άναφέρω και προσθέσω στη διήγησι μιά λειτουργία νόμα της σύγχρονης ιστορίας μας Ένας δάσκαλος, και δι το παιδαγωγικό σκοπού της θιαβής παρέδωκε το 1946, που μεγάλωσε και μορφώθηκε στην Οδηγία σύμφωνα με τις άρχες του Ιστορικού έλλομο και το άνωθεν μαρξισμού, και από έπανοπατριότητα έσχάτος και άνήγησε παρρησιαστικά και θρησκευτικά, με δάκρυα στα μάτια μ' έγκωμολογήθηκε, ότι και στέος παραπονημένο το δίδεχται το ποίημα και παραπονημένο το δίδεχται σε πολλές σελές τήρων Έλληνοπούλων στο λεγόμενο «άδελφον παραπονημα». Στην τελευταία στίχο, την θεία του Θεού έσπασε δ... λώς. Και έτσι, για λόγους που δεν είναι του παρόντος να έδωσαν, είναι άλλως τε ενήθητο, το Ιστορικό και βαρσοποιημένο ποιημάτων, σκοπιμής σκοπιμότητα, κατέλιγε: «... γράμματα αποστάματα, το λαοφ τα πράματα». Καθήμεν Έλλάδα, καιμένα Έλληνοπούλα...

«Ο Γέροντας, που εν νεότητος διόκληρη τη ζωή του ήνάσκε στην διακονία κατά πρώτον και στην διακονία ετήθη ακολουθίας των της Αθήνας, και που ως βίαι είχε την προσωπική του πείρα και τα εν Άθω κατά την τουρακοκρατία παρατηρηθέντα, έτσι 'μίλησε τότε περί παιδείας γενικής και «Κρυφών Σχολείων» ίδιου. Το ότι όμως, κατ' έσση την συζητήσι με τους μαθητές της Άθωνάδος, ίσως δεν πρόλαβε να κινή ενεργότερο των λόγους του, και δι σοφός και έδωχλος να άναδιατείλη

τά δεκα ένα την Ελλάδα και την Ρωμιοσύνη εύφορα κατά περιστάσεις και συνθήκες, όπως μυστικός και άποφρυστός λειτουργώντας, σίεσε τε και άνομα δηλαδή Κρυφό Σχολείο, δεν σημάνει ότι άδικα σβήσαν την επαφή ή απροσβέβαστο τον ρόλο και την άνεκτίμητη προς το Γένος προσφορά των Άλλοιστε, το θέμα το ελίχαμ συζητήσει μαζί άρκετές φορές, από δε των προσκετιουών Ιστορικών μαρτυριών και των άλλων επισημασμένων, σφραγισμένων άνεγνωριστιών και κώλο-γνωσμών και έξωφρεσών τον θαυμασμό του για 'κείνους, που σε τούτον τον τομέα μάχησαν και τους άλλους, που για την ορθόδοξη πίστη και μίσησαν και το ιδεώδη της ρωμιοσύνης μας 'θυσιάσθησαν.

Γιατί άντας κρυφά κι' άδολογηρα ήσαν τα σε τόπους, που δέσποζε άμνημορός κατάλαρο άγά ή Ξουσία και ό δόκος του σταυ Κορνηλιού του τήν σήρα ίστε ίσμεσε (θέλει δέν θέλει) να ξεολομίστη και άποικροση άως τις ραγίδες του, με πρόθυμη τήν προς τοστο σιδηλή της κοφτερής του σπάτης και την άλοκότητα των ίστυών των, σε διαπίστωση μάλιστα ομομορτοτής έστι άνεγνωσίας ή φιλο-πάτριδος των άδομής.

Γιατί κρυφή κι' άπορήτη από κρυφά και φανερά σχολεία ήταν και «ως κόρη ήφθαλμού» (Λευτερον, 32, 10, Παλα, 16, 8) δεσφιδά-χρημ, δη δεδωκα με λίγες αιματηρές και άλλες θυσίες, κυρίως ή πτω-χη και άσπασος των ίσχυη, που άφορούνε τα πέρα άπ' τα «κρυφί-ματα» και του «θού το πράματα» ήτοι ή έπιση ή μίσηος στα πε-ριγεγραμνα των κειμένων των άρχαίων Έλλήνων σοφών, ποιητών, Ιστορικών, τραγηδών, και ή γετασ, και ένερφήσε στις διδαχές και στη ούάνα ήδότητη των συγγραμμάτων των άγιων πατέρων της Έκκλησίας μας, Διδασκας και πτυχι πάλε μοναχικής έμμενότητας, πριτοκόλλας και τόμος, και πάλε σε μοναχικούς λειτουργικούς χώ-ρους Έλληνορωμαίς θεραπειάση. Διάστασης, τήν οποία ή 'Υψηλή Πύλη έκ των πρώτων και α ριστο διέγγερε άφ' όλη τήν 'Οθωμανική της εποχήτα, γιατί «κά και καλά» όίλησε και προγραμμάτισε να άποκόψη, για τους εθνικούς λόγους, το δούλο Γένος μας άπ' τις γλωσσικές και Ιστορικές ρίζες και καταβολές του, που για τήν δύνα-μη της Ισογονίας των ήταν και η καλή πληροφορημένη και κλήριος πεποιμένη.

Πολύκαλως παρεξηγημένο και άδικημένο, πάτως, άπ' τους νεο-έλληνας, ως μη ήφταλε, το «Κρυφό Σχολείο» μας. Κατήγησε μόνο οργανωτική Ιστορία για μικρά παιδιά, χρονισμένη με τον ρω-μιοτικό το φεγγαρό και την αγιλιά της νύχτας, Έσχάτος δέ

άποδοκίμασε και φασά ούδα, από 'Αθηναίους, κυρίως, «προδοτε-πικός» φρονιστός και συμπεριφερόμενος και διαπονήτα χηρή και μελών για να «άποδοχθή» ότι το Κρυφό Σχολείο ποτέ δεν ήταν άλη-θεια και πραγματική, αλλά κωλοπροφύρορη και άποκλήση μεθοδολογίας. Απ' και ή Έκκλησία μας και ό Μοναχικός της τοός έκανε προσηπτικός μεγάλο κακό κι' έταξαν να πάρουν έδωθεα, 'Αδικούν όμως έτσι εκ προοίμιον και καθόλοως πρώτα τους ίστυών των και ύστερα τήν Πατρίδα, άφοσ έπιπέδω και αντίελαρως θέ-τουν σε κίρηα τον νό και τα εισθημάτα τους.

Και λένε ύστερα άλλιοι, πως ζημιάνουν και άδικούν τα της Έλλά-δος μας μόνο οι περι τον γρημονοφωρημιάη καλύτερα και τον άμ-κεντοΧάντιετον σημερα. Τόλαινα Ρωμιοσύνη, άστρογο Γένος! Άγνίστηκε και δσοδεδήγιστο τούτοσι ά δικαί μας -Ύγιου είνεως, οι τάλανε- άφοσ σενεδητά μου κι' έξο των άποφισίσεων κι' άπό-ξωσαν τα χαρισματακά του έλληνοέιδους και της ρωμιοφρησίας της έσοοταίως του.

Είπα όμως έπιόμο έτσι να φρονίσω και έτα να τους συμβάλω, άφοσ, περι πολλά τυράζοντες, ληθημόντες άφησαν να εισίληθ στην ψυχή τους ή και την είν Χριστο Σωτήρα πίστη άθεμία ή γρη-τί, έλιστικός προτιμήσοντας να ζουν, ήθελοβόλιως έπήγαγαν τήν άποχηματιώντι τους, με μορφα πλέον τήν σένετα τους είναι να ένθεροσοθόν στον έσώσωσά των συζηρηματικές ή διαθησικές «ιδεολογίες». Πώς ν' άνεγθοιν κοικόν ύστερα τις άναμοφώητες πριπές της Έκκλησίας μας σε πίστη, θεοαίδια, σπαργή, κριθάλα, κρισησμού, παιδεία και μόρφωα των άπανταρο παιδών της, και των κλήριών ένερσοίτων της τά μαρτύρια, τα αματωμαίματα και οι ήθελοθυσίες που σην ύστερα άσπαρη κι' άπόρητα όφθάνο-γαι μπροστά τους «α' άντιπτενους και ήθεθονόσων κωνταλάς τις, άλλοδαποθεν κομοσίσιες κλήη δυσολογησιώσας άποφίσι-σες σε όντος έλληνοέιδους και έλληνοφρησίας, θεορίας και «σο-φίες» των.

Γι' αυτό, μη μαροφώντας άλλους να τα «θγάσων πάρω», της λήθης το άπείρητο νεκροταφείο σπειδον να χρησιμοποιήσουν και σπαρ-γαλίζοντας, λοιπόν, πριεπίους διδοκειακές και συγγρημικές, τα ήρωικά και αινετα τελομοργήματα των ένερσοίτων της άντας Μητρής Έκκλησίας μας και τα ίσώτερα των παραδόσεων του Γέ-νους μας, σ' έπαινω τήν άσρα όφραία και νεκρωή σπή σοφίζονται να καταδυόσων και κατωμαίσοσων. Γιατί έβρον οι τοστο είναι

σελ. 100-101

άπ' παντηγγόρη και τελοφορηόρη, που θα μπορούσε να έπι-νερη έκ μέρους τον και να «ένωμοσοθή» με το μισλο των τοίς ασπασίς και της κηρίας των τις έπιημίας.

Έτσι ένσοσόν τα πράματα και άνάλογα ένεργοσων κατά το ήγγίς κομιάίν οι δεσφιδαρικός συμπεριρώτες μας. Άποδοκίνο-τα όμως πώς, έτα φρονισν και άοα εκ των συγγρόνων μας ταχίζαται να είναι άριάτηρος φορεσί του ήεροκρέμνου ήδη «διαφορησιού», να είναι άριάτηρος φορεσί της νυχής -ποτός ήζει για πόσο άνό-μη... σπαρηρησίς της «συγγράμης άδελφοσύνης».

Γι' αυτό και άνάλογοσιν από να κατωμαίσοσιν σήδια και πα-νεσορώτες να έπαρησόν άσοα ν' άποκόρουν τις έπαχημένες γε-νικές άπ' τήν συγγραμμένη Ιστορία των, για ν' άπογίνον οι νεοέλλη-νες όφρσιτε πολιταμικός τάχη εθόνους, εθροπατιστές άρμα, πα-τρειπικός άρεμα, θεραπειτικός παρηγο, γενωλογικός άδεδόφορο: γιατί άλλως, κατά τήν άποψή των, θα είναι και θ' άποκείνοσιν, καθο-σπαρημίνω ταπεισές, άσπαρηρησίς άνεκωσυγγρόνοσιν, φανητικός ασπατισίς και σπαρηρημίνω... ρετιστές. Τούτη, ή τελευταία κη-τηρία και «ρετιστά» κι' άν δέν είναι θαρά κι' άποτρόπατη δσο-πόφρητι δέ και ήθεθονοκη, άν κατορθώσων να σοσ τήν κωλλή-σων και κωλλία δσοτηχός, ίδιος στίς μέρες μας, τόσο έπικαια και δυνατά.

Μάζα και όγιη θέλουν, ήθιλάη, τοός πάλα ποτέ γενναίους, πε-πολιταμίνους και βοοτηρύνους (Ίσών, 12, 20-23) διακεκρημένους Έλληνας όβουλα, άποσάρητη, δσοσηματωδη και ήδονοθηρηική, που έπικαια και καθαίνα νεκροθηδών, άλλοίμονα, να χαμωβισή και να σπαρηποδωθή τελικώς στην κοσμικός ίσχυρών και οικονομικός ένερσοίτων «άρχιτοπγγάδων» να καταγιστικός καθ' ήμειρον προσηγοινδύζομενα και άκορος δολοσιστικός διαφημίζομενα "μυ-νετά", καθώς τα έρα και είνενη τοό έσοκόμοσων των «γονιδίος» άνηρωσός μπιστωθημένα θ' άποδοθιν, και γ' «άντιοάματά» τους σε κλήρη ήθεθονοκη θα διατελούν, μνήμη δέ και άνάμνησε στον νόο και στην ψυχή τους δέν θα ήθωσπηζέθη κοσμικά, ποτός σπαράς δια-λοχής, και μαρτάς ίσφής άπόρσοκ και πικητής άνά τήν έπ' σήρατο αιματωπισίσης φουας; έλαστοι και κρηφοί είναι...

Έπειδή ό σκοπός των σελίδων μου άποκείνη τήν δυνατότητα να προσθέσω και άλλα τεχνικά και δη να άνεπαρηθηδω σιστηματιώ-τερα στην άπόλαρα και τήν έπαρηρηματιολογία έκείνων που τόλμη-

σαν να ήμφοθηθήσων τήν Ιστορικόρητη και τήν προσορά όρα των Κρυφών Σχολείων, όρεδομα ός εκ της είνεπιας καθήρωσας να παρηπύμωα τους άγαπητούς και κωλοκοφρημώτες άνεγνωσας -που θα ήθελαν να γνωρίσων περσούστρο- στο άπ' τήν Έπαρητή Έθνοκής Κληρονομιάς της 'Ιερής Άγρησιασκής 'Αθηνας έσοθίν, Ισχυρό σε Ιστορικός μαρτυρίες σολλάδα, Το Κρυφό Σχολείο: Μήθος ή πραγματικώτητα (έκδ. Άποστολικής Διοκείας), Άθήνα 1999 -που θα μπορούσε άσοα ός εκ της σπομοσίας και του σήρα του να ήταν έκτενέστρο-, καθώς έπίσης και στα άσα είναι καταρορησμένα από της ετόθης και έπαμειλίας της 'Αδελφότητος Θεολόγων «Ο ΣΣΤΗΡ» περιδικιά, Προς τήν Νύκη, έπ' άρσημ, 601, Μάρτιος 2000.

Γαμινιακές κατοχές μήνης και λίπης

-Γέροντα, όρολογορη πως, άσα μας έβίβατε, μας ένδοσίσων. Δέν μας τα δίδαξον έτα οι φιλόλογοι, αλλά σότε και τα δσηθησά Ιστορικά μας δούδα άνοφρόρητα σε τέτοιες πτυχές, γι' αυτό και σός είνερωσιστομη για μά άκόμη φορά. Μά άσοα, που σός πρώτος άνω-σάσινα τήν προσοχή μας άπ' τις παρκαίσιες της Ιστορίας του 'Αγί-ου Όρος σκίλλες και ήλβατε στα νεώτερα γεγονάτα, σός παρησ-λομέ θερηά να μας σήε κέποια έπαρηρία σος ένέπικος προσηπική, που σπαζέτα με τήν γαμινιακή κατοχή της κηρίας μας και του 'Αγίου Όρος φουκό. Και για να γίνωμε πιο φανερο, σός λέμε έτα,

37. Γαμινιακή σπαρησία κατά τήν κατοχή (1941).

έτσι μας πληροφορησε κέποιος γαμινια σπαρη-τιώτης σός έπασιον και σός προήριον για τοσ-φεσασό. Θα μας κόνεσε μεγάλη χάρη, άν μας δη-γώσαστην τα σπαρηά... Δέν σός προήρισε καλή έπαρηρία στίος και σός πληροφορησε για το ήθερο αυτό γεγονός, γιατί έτα πτυχός ψυχασό πόνου κρέσων. Γι' αυτό και θα προσηπώτα να

σελ. 102-103

μνάσαι, καὶ πείσαι πάσης τρυφῆς καὶ πονηρίας ἀπέχεσθαι· μήπως αὐτοῖς γένηνται τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων. Ὁ λιμὴν καὶ σωτηρίας καὶ κινδύνων πρόξενος γίνεται· καὶ τοῦτο γινώσκουσιν οἱ τὴν νοητὴν θάλασσαν πλέοντες· ἐλεεινὸν δὲ ἰδέσθαι θέαμα τοὺς ἐν τῷ πελάγει διασωθέντας, ἐν τῷ λιμένι ναυαγήσαντας». (Λόγ. Β', Περί ἀπροσπαθείας, ιζ'-ιη')...

Σημείωσις: «Ψηλότερα ἀπ' τὰ Καρούλια, στὴν κορυφὴ τοῦ Καρμηλίου ὄρους, χίλια μέτρα ὑψόμετρο, ὑπάρχει ἡ ἔρημος τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Ἐκεῖ ἀσκητεῦει σ' ἓνα καλυβάκι φτιαγμένο πρόχειρα μὲ πέτρες ἓνας διακεκριμένους ἐπιστήμων, ὁ Γεράσιμος Μενάγιας. Ἀνήκει σὲ γνωστοτάτη οἰκογένεια τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐσπούδασε χημικὸς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ζυρίχης, ὅπου πήρε τὸ δίπλωμά του μὲ ἀρίστα. Ὁ ἀδελφός του κ. Σπ. Μενάγιας, Μηχανικὸς, κατεῖχε πρό ἑτῶν μεγάλη θέσι στὸ Ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας. Μόλις ἐγύρισεν ἀπὸ τὴν Ζυρίχη ὁ πατὴρ Γεράσιμος, πῆγε νὰ ἀσκητέψῃ στὸ Ἅγιον Ὄρος» (Ἀπὸ σχετικὸ δημοσίευμα τῆς ἑφημερίδος τῶν Ἀθηνῶν «Ἀσύρματος», 16 Ὀκτωβρίου 1939).

Ὁ ἱατρός Γέρον Παῦλος (Παυλίδης)

Στὴν αὐλὴ τοῦ Μοναστηριοῦ συναντήσαμε τὸν Γέροντα Παῦλο, τὸν Γατρό· κόσμημα τῆς ἀδελφότητος, προσωποποιημένη ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ νηστεία· μέσα σ' ἓνα ρασοφορεμένο ἀοργανῶδες σωματίο...

[\(περισσότερα...\)](#)